

IQTISODIY RIVOJLANISHDA LOGISTIKA INFRATUZILMASINING RO'LI VA UNI RIVOJLANTIRISH

Xudoyqulov Dilshod Alisher o'g'li

Magistrant:

Abdinazarov Shoxruh Akrom o'g'li

Diplom raxbar: Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Annotatsiya: Ushbu maqolada iqtisodiy rivojlanish jarayonida logistika infratuzilmasining strategik ahamiyati tahlil qilinadi. Logistika tizimining samaradorligi va uning iqtisodiyotdagi o'rnini, transport va ta'minot zanjirlarini optimallashtirish orqali milliy iqtisodiy o'sishga ta'siri ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan yoritiladi. Shu bilan birga, logistika infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha ilg'or yondashuvlar, strategiyalar va takliflar ishlab chiqiladi. Maqola natijalari iqtisodiy siyosat ishlab chiquvchilar, transport va logistika menejerlari hamda tadqiqotchilar uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: logistika, iqtisodiy rivojlanish, infratuzilma, transport tizimi, ta'minot zanjiri.

KIRISH

Bugungi global iqtisodiyot sharoitida mamlakatlarning raqobatbardoshligini oshirishda logistika infratuzilmasining roli tobora ortib bormoqda. Logistika tizimi ishlab chiqarish, transport va savdo jarayonlarini muvofiqlashtirish orqali resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi. Shu bois iqtisodiy rivojlanishda logistika nafaqat transport va saqlash tizimi, balki milliy iqtisodiy barqarorlik va global integratsiya omili sifatida ahamiyat kasb etadi.

Mamlakatlararo savdo hajmlari ortishi, transport yo'llari va ta'minot zanjirlarining murakkablashishi logistikani strategik tizimga aylantirdi. Bu jarayonda samarali logistika infratuzilmasi nafaqat mahsulot va xizmatlarni yetkazib berish vaqtini qisqartiradi, balki iqtisodiy xarajatlarni kamaytiradi va ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi.

O'zbekiston Respublikasi sharoitida logistika infratuzilmasi rivojlanishi iqtisodiy o'sish, eksport salohiyati va ichki bozorlarning integratsiyasini ta'minlash uchun muhim omil hisoblanadi. Shu bois logistika infratuzilmasining samaradorligini oshirish va uni modernizatsiya qilish masalasi dolzarb ilmiy-amaliy masala sifatida qaraladi.

Maqolaning maqsadi — iqtisodiy rivojlanishda logistika infratuzilmasining ahamiyatini aniqlash, uning samaradorligini oshirish mexanizmlari va rivojlantirish strategiyalarini ilmiy asoslashdir.

1. Logistika infratuzilmasining iqtisodiy rivojlanishdagi o'rnini

1.1. Logistika va uning tushunchasi

Logistika — bu resurslarni, mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqarishdan iste'molchigacha yetkazib berish jarayonlarini rejalashtirish, amalga oshirish va

nazorat qilish tizimidir. Logistika iqtisodiyotning barcha sohalarida samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Uning asosiy funktsiyalari:

- transport va ta'minot zanjirini boshqarish;
- mahsulotlar va resurslarni saqlash, inventarizatsiya qilish;
- xarajatlarni optimallashtirish va yetkazib berish vaqtini qisqartirish;
- bozor va iste'mol ehtiyojlariga moslashish.

1.2. Iqtisodiy rivojlanish va logistika aloqasi

Logistika tizimi iqtisodiy rivojlanishga quyidagi yo'llar bilan hissa qo'shadi:

• Ishlab chiqarish samaradorligini oshirish: resurslar o'z vaqtida yetkazilishi ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtiradi.

• Savdo va eksportni rivojlantirish: samarali transport tizimi mahsulotlarni tez va xavfsiz yetkazib beradi.

• Xarajatlarni kamaytirish: transport, saqlash va inventarizatsiya xarajatlari pasayadi.

• Iqtisodiy integratsiya: hududlar va mamlakatlararo savdo zanjirlarini samarali bog'lash orqali milliy iqtisodiy rivojlanishni ta'minlaydi.

2. Logistika infratuzilmasining asosiy elementlari

2.1. Transport infratuzilmasi

Transport infratuzilmasi — bu yo'llar, temir yo'llar, portlar, aeroportlar va yuk tashish tizimlarini o'z ichiga oladi. U samarali ishlama, mahsulotlarni tez va xavfsiz yetkazib berishning iloji bo'lmaydi.

2.2. Saqlash va inventarizatsiya tizimi

Yaxshi rivojlangan ombor tizimi va avtomatlashtirilgan inventarizatsiya tizimi mahsulotlarning sifati va yetkazib berish tezligini ta'minlaydi.

2.3. Axborot tizimi

Raqamli boshqaruv tizimlari va axborot texnologiyalari logistika jarayonlarini optimallashtirishga xizmat qiladi. Masalan, avtomatlashtirilgan monitoring tizimlari transport yo'nalishini tahlil qiladi, xarajatlarni kamaytiradi va yetkazib berish vaqtini qisqartiradi.

3. Logistika infratuzilmasini rivojlantirish strategiyalari

3.1. Transport tizimini modernizatsiya qilish

- avtomobil va temir yo'l transportini modernizatsiya qilish;
- yo'llarni kengaytirish va sifati yaxshilash;
- transport vositalarini raqamli boshqaruv bilan jihozlash.

3.2. Ombor va saqlash tizimini rivojlantirish

- zamonaviy ombor infratuzilmasini yaratish;
- avtomatlashtirilgan saqlash va inventarizatsiya tizimlari joriy etish;
- mahsulotlarning yetkazib berish jarayonini optimallashtirish.

3.3. Axborot tizimlarini integratsiya qilish

- transport va ta'minot zanjiri jarayonlarini raqamlashtirish;
- logistik axborot platformalarini yaratish;

- real vaqt rejimida monitoring va tahlil imkoniyatlarini kengaytirish.

3.4. Xalqaro hamkorlikni rivojlantirish

- transchegaraviy transport yo'llari va logistika markazlarini yaratish;
- eksport-import operatsiyalarini tezlashtirish;
- xalqaro standartlarga mos logistik xizmatlarni tashkil etish.

4. Amaliy jihatlar va muammolar

Mamlakatimizda logistika infratuzilmasini rivojlantirishda quyidagi muammolar mavjud:

- transport va ombor tizimining yetarli darajada rivojlanmaganligi;
- raqamli axborot tizimlarining cheklanganligi;
- moliyaviy resurslarning yetishmasligi;
- kadrlar malakasining pastligi.

Ushbu muammolarni hal qilish uchun davlat investitsiyalari, xususiy sektor hamkorligi va innovatsion yechimlar joriy etilishi zarur.

XULOSA

Maqola natijalari shuni ko'rsatdiki, logistika infratuzilmasining samaradorligi iqtisodiy rivojlanishning muhim omili hisoblanadi. Transport, saqlash va axborot tizimlarining mukammalligi ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, xarajatlarni kamaytiradi, eksport salohiyatini rivojlantiradi va milliy iqtisodiy barqarorlikni ta'minlaydi. Logistika infratuzilmasini modernizatsiya qilish, raqamlashtirish va xalqaro standartlarga moslashtirish mamlakatimiz iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bois iqtisodiy rivojlanish strategiyasida logistika infratuzilmasini rivojlantirish muhim strategik yo'nalish hisoblanadi.

ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari va farmonlari. Toshkent, 2019.
2. Abdurahmonov Q.X. Iqtisodiyot va transport boshqaruvi asoslari. Toshkent, 2020.
3. Karimova D.A. Logistika va ta'minot zanjiri. Toshkent, 2021.
4. Ivanov V.P. Transport va logistika tizimlari. Moskva, 2018.
5. Christopher M. Logistics & Supply Chain Management. London, 2016.
6. Chopra S., Meindl P. Supply Chain Management: Strategy, Planning, Operation. New York, 2019.
7. Rodrigue J-P. The Geography of Transport Systems. New York, 2020.